

Morálně politická složka branné výchovy

Soudobé velmi účinné raketové jaderné prostředky vedení války kladou kvalitativně nové požadavky na morálně politickou a psychologickou přípravu armád a všeho obyvatelstva.

Není sporu o tom, že použitím raketových jaderných prostředků se smaže rozdíl mezi frontou a zápolím a že tily budou ničivě zasahovány do celé jejich hloubky. Tím také bude docházet ke stírání rozdílů v nárocích na morální duch armády a lidu a oba tyto faktory se budou velmi intenzivně doplňovat a prolínat.

V důsledku prakticky neomezeného dosahu a ničivých účinků bojových prostředků je evidentní, že by byla zasahována nejenom vojska na frontě, ale hospodářskotechnická a administrativní centra a že i morální duch civilních občanů by byl podroben nelétostným krutým pro-

věrkám odolnosti. Osud výsledku soudobé války bude do značné míry záviset na pevnosti obyvatelstva a na jeho obětavosti, hrdinství a morálně politické připravenosti.

Z tohoto hlediska má ohromný význam zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, jejímž cílem je „dosáhnout, aby každý československý občan cítil vysokou odpovědnost za osud své socialistické vlasti, byl vždy připraven postavit se na její obranu a obětavě bojovat za její svobodu a nezávislost, za vítězství komunismu v naší vlasti“.¹⁾

Ke splnění tohoto náročného úkolu v nejobtížnějších podmínkách za použití raketových jaderných zbraní je tedy nezbytné uskutečnit celý systém opatření, která směřují k přípravě obyvatelstva.

☆

Naše socialistická společnost využívá řady podstatných zkušeností z dějin Sovětského svazu, z historie bojů o obranu nejpokrokovějšího zřízení na světě, kdy morálně politická složka a psychická stránka byly jedním ze zdrojů vítězství Sovětského svazu nad fašismem. Morálně politická složka branné výchovy socialistické společnosti nemůže znamenat jen soubor sebesprávnějších teoretických postulátů. Naše Československá lidová armáda a ostatní socialistické armády využívají při branné výchově socialistické společnosti a při výchově příslušníků ar-

mád organizace Varšavské smlouvy bohatých a v boji prověřených zkušeností Sovětského svazu a jeho slavné Sovětské armády. Vytváření morálně politické složky branné pohotovosti znamená důsledný proces osvojování a využívání zkušeností Komunistické strany Sovětského svazu ze stranickopolitické a výchovné práce v bojových podmínkách, ať již jde o politicko-výchovnou práci v ozbrojených silách, nebo mezi civilním obyvatelstvem. Jde

¹⁾ Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově ze dne 27. června 1973, ve: Sbírka zákonů, str. 1–2.

o osvojování zkušeností a postojů sovětské společnosti při obraně socialistické vlasti. Chrabrost, odvaha a statečnost příslušníků Sovětské armády v bitvách, které přivodily obrát ve druhé světové válce i hrdinství sovětských občanů za blokády Leningradu a jiných měst vyplývaly z věrného vztahu k socialistické vlasti, která nesměla být poražena a porobena.

Proces vytváření morálně politického činitele v naší Československé lidové armádě znamená nepřetržitý proces osvojování zkušeností Sovětské armády z bojových podmínek, z výchovy a výcviku v Sovětské armádě. Tento nutný a žádoucí proces je procesem osvojování a uplatňování leninských idejí, které utvářejí ucelené učení o obraně socialistické vlasti. Příslušníci naší Československé lidové armády využívají nejen leninských zásad, které tvoří teoretický základ učení o obraně socialistické vlasti, ale seznamují se i s podstatnými poučeními z bojů Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce Sovětského svazu i z procesu utváření morálně politického profilu Sovětské armády od jejího vzniku. Proces komunistické výchovy založený na těchto principech vyžaduje trvale objasňovat ideově teoretický odkaz Vladimíra Iljiče Lenina.

Ideové základy morálně politické složky obránce socialismu, které propracoval V. I. Lenin ve svém díle, osvětlují morálně politickou složku při obraně sovětské moci vždy v jednotě se vztahem k nejpokrokovějšímu zřízení na světě — k sovětskému zřízení, tedy na třídním základě. Stejně tak chápal V. I. Lenin v jednotě vztah k budování a k obraně tohoto zřízení. Budoval v jednotě teoreticky, ideově i prakticky kvality občana i obránce prvního socialistického státu světa. Vštěpoval sovětským lidem, že sovětská moc je cesta k socialismu, kterou si našly masy pracujících; a proto je spolehlivá a proto je nepřemožitelná.²⁾

V řadě statí a projevů vychovával sovětské občany k chápání jednoty politického uvědomění a jejich vztahu k obraně vymožeností vybudovaných hodnot, ať již šlo o výsledky z ideologií a kultury, nebo o pronikavé změny, kterých dosahuje sovětský občan osvobozený od kapitalistického vykořisťování v trvalém zvyšování své životní úrovně. Pro leninský přístup vytváření morálně politické složky budovatele a obránce socialismu v jedné osobě jsou příznačné některé ideové rysy. V. I. Lenin, vycházející z třídní a internacionální podstaty obrany pokrokového sovětského zřízení, akcentoval při budování socialis-

mu stránky vojenské kázně³⁾, které je třeba si osvojovat a v úsilí o obranu socialismu opět akcentoval třídní vztah vojáka k sovětskému zřízení, jehož vymoženosti a předností je nutno ubránit⁴⁾ proti imperialistické agresi. V. I. Lenin vychovával u sovětských lidí pocit odpovědnosti vojáka revoluce, který může být na frontu nasazen v míru či ve válce. Ve statí „Od prvního subbotniku na Moskevsko-kazaňské dráze k všeruskému májovému subbotniku“ prohlásil: „Nelekali jsme se překážek za velké revoluční války proti carismu, proti buržoazii a proti světovládným imperialistickým mocnostem. Nelekají nás nesmírné těžkosti a chyby nevyhnutelné na počátku velmi obtížného díla, neboť přetvoření všech pracovních návyků a obyčejů je dílem mnoha desetiletí. Slibme si navzájem slavnostně a pevně, že budeme odhodláni přinášet jakékoli oběti, že odoláme a vytrváme v tomto těžkém boji, v boji proti síle zvyku, že budeme bez oddechu pracovat léta a desetiletí.“⁵⁾

V. I. Lenin nikdy neodděloval vztah k socialistické revoluci od vztahu k socialistické vlasti a spojoval je těsně s odhodláním bránit socialistické zřízení. Z tohoto Leninova pojetí vyvěrá jeho přesvědčení, že morálně politická složka bojujícího frontového vojáka je neoddelitelná od morální pevnosti zázemí. Tyto myšlenky nacházíme v Leninově díle velmi často a reprezentativně je vyslovil např. v „Návrhu ÚV o vojenské jednotě“⁶⁾ v „Dopisu Petrohradským dělníkům o pomoci východní frontě“ a dalších⁷⁾.

V prvním citovaném díle sděluje V. I. Lenin mimo jiné skutečnost, že „nezbytnou podmínkou úspěchu v této válce je jednotné velení nad všemi oddíly Rudé armády a nejpřísnější centralizace při disponování všemi silami a zdroji socialistických republik, zejména celým aparátem vojenského zásobování“⁸⁾.

Lenin vytyčil základy a zásady morálně politické složky v boji za obranu socialismu. Na leninské myšlenky navazuje pojetí a obsah morálně politické složky při výstavbě Rudé armády a námořnictva, tak jak je zpracoval ve svém díle M. V. Frunze. V řadě aktuálních statí („Rudá armáda a její úkoly“⁹⁾ „Střežte revoluci“

3) V. I. Lenin: Spisy 30, Praha 1955, str. 349.

4) V. I. Lenin: Spisy 30, Praha 1955, str. 61.

5) V. I. Lenin: Spisy 31, Praha 1955, str. 120.

6) V. I. Lenin: Spisy 29, Praha 1955, str. 400.

7) V. I. Lenin: Spisy 29, Praha 1955, str. 270.

8) Viz odkaz č. 6.

9) M. V. Frunze: Vybraná díla, Naše vojsko, Praha 1953, str. 51.

2) V. I. Lenin: Spisy 29, Praha 1955, str. 243.

„Fronta a týl v budoucí válce“ apod.) můžeme sledovat řadu metodologických východisek V. I. Lenina k pojetí morálně politické složky v socialistické armádě, rozpracovaných do konkrétních vojenských výchovných úkolů při výstavbě Rudé armády a v její přípravě k odrazení imperialistické agrese. Snad nejkoncentrovaněji leninské myšlenky zdůraznil M. V. Frunze v referátu na poradě velitelského a komisařského sboru vojska Ukrajiny, Krymu a loďstva Černého a Azovského moře dne 1. března 1922, kde konkrétně vytyčil úkol vojenskopolitické výchovy v Rudé armádě. Zdůraznil: „K politickému momentu patří všechno to, co vyplývá ze spojení Rudé armády s celým naším státním zřízením a s našimi sociálními životními podmínkami.“¹⁰⁾

Takto ideově vyzbrojena a bojově zocelena vítězným bojem proti intervenci čtrnácti států, ke které došlo krátce po vybojování moci nad buržoazií a carismem, Sovětská armáda se dále zdokonalovala ve své morálně politické připravenosti. Již v boji proti kontrarevoluční intervenci imperialistických států prokázala sovětská země svou morální sílu a Rudá armáda svou bojovou připravenost. Při obraně sovětské země prokázali sovětské lidé masové hrdinství. Z prvních střetnutí s agresorem se zrodili vynikající vojvodci Sovětské armády a její legendární hrdinové. Zdeněk Nejedlý nazval první boj sovětského státu proti agresorům zápasem o bytí či nebytí, „protože bylo lze očekávat, že kapitalistický svět nepřijme Ruskou revoluci a z ní zrodí se socialistický stát bez protestu. To bylo vzbouření proti nejsvětějšímu zákonu kapitalismu: nedotknutelnosti jím vydobytych at již jakkoli zisků.“¹¹⁾

Intervence byla poražena, ale cíl zničit Svaz sovětských socialistických republik pro imperialismus zůstal nezměněn. Ve Velké vlastenecké válce Sovětského svazu a při jeho obraně se v plné síle při bojových úspěších Sovětské armády a v porážce fašismu ukázala morálně politická pevnost sovětských lidí. Velká vlastenecká válka Sovětského svazu v letech 1941–45 byla nejtěžší a nejkrutější ze všech válek, které novodobý svět prožil. Dějiny nepoznaly tolik tvrdosti, drancování a imperialistického běsnění, kterým byly Sovětský svaz a jeho armáda vystaveny. Příslušníci Sovětské armády bojovali proti fašistickému agresorovi v duchu bojových

tradic svých otců, kteří ubránili mladou sovětskou republiku po jejím zrodu proti imperialistické intervenci. Morálně politická síla a bojový duch obránců Sovětského svazu se staly dějinným poučením pro všechny socialistické země a jejich armády.

„Vítězství Sovětského svazu a jeho ozbrojených sil bylo zákonitým důsledkem předností socialismu, nového společenského a státního zřízení. Zdrojem síly Sovětského svazu byla socialistická ekonomika a její síla, sociálně politická a ideová jednota společnosti, sovětské vlastenectví a bratrství národů SSSR, semknutost sovětského lidu kolem Komunistické strany sovětských komunistů a bezpříkladné hrdinství a statečnost sovětských lidí. Bylo to vítězství socialistické ideologie nad ideologií imperialismu a fašismu.“¹²⁾ Zdrojem vítězství byla nezdolná síla sovětských ozbrojených sil. Při obraně Sovětského svazu a své vlasti prokázali sovětské vojáci nesmírnou pevnost, statečnost, chrabrost a sebeobětování. Masové hrdinství projevovali vojáci celých svazů, svazků a útvarů.

Pronikavého vítězství nad fašistickým agresorem dosáhla Sovětská armáda proto, že je armádou nového typu a že je vychovávána v duchu lásky ke svému lidu, k úctě a důvěře v komunistickou stranu, je vychovávána v duchu proletářského internacionalismu. Z těchto činitelů vyplývá i její morálně politická převaha a psychická síla i v soudobých podmínkách existence dvou protikladných světových soustav. Válka představovala krutou prověrku morálně bojové síly Sovětského svazu a jeho armády.

Stranická péče o bojovou pohotovost se stala vnitřním zákonem života Sovětské armády. „Zájem bezpečnosti sovětského státu vyžadují od vojínů, námořníků, poddůstojníků, starších, praporečků, mlčanů, důstojníků i generálů dále zvyšovat bdělost, neustále zdokonalovat bojovou pohotovost vojsk. A to je přirozené nemyslitelné bez všestranného zlepšení stranicko-politické práce, zvýšení role a posílení vlivu stranických organizací na všechny stránky života a činnosti vojsk. Vytvrdele uskutečňovat politiku KSSS stranickými organizacemi v armádě a vojenském námořnictvu je jedna z hlavních podmínek úspěšného splnění úkolů ozbrojených sil SSSR.“¹³⁾

10) M. V. Frunze: Vybraná díla, Naše vojsko, Praha 1953, str. 149.

11) Zdeněk Nejedlý: Dějiny Sovětského svazu 1917 až 1947, Praha 1949, str. 33.

12) Srovnej: Dějiny válek a vojenského umění, díl 3, Bratislava 1972, str. 8.

13) V. Celarmádní porada tajemníků stranických organizací Sovětské armády a vojenského námořnictva, vydala HPS ČSLA, str. 5.

Rada těchto závěrů má obecnou platnost i v podmínkách života a výchovy v naší Československé lidové armádě. A v jistém smyslu je platná i v přípravě obyvatelstva naší země k obraně socialistické vlasti.

XIV. sjezd KSČ zdůraznil, že obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil. Proto je třeba dosáhnout toho, aby „láška našeho občana ke své socialistické vlasti našla svůj výraz v obětavé, činné práci, v jeho odhodlanosti bránit věc socialismu za jakékoli situace...“¹⁴⁾ K tomu branná výchova významnou měrou přispívá.

Socialismus vytváří objektivní předpoklady pro vysoké morálně politické kvality všeho obyvatelstva. Zdroje těchto morálních hodnot jsou velmi hluboké a vyplývají ze samotné podstaty našeho socialistického zřízení a z vedoucí úlohy KSČ.

Naš socialistický řád je charakterizován vyspělou a pevnou ekonomickou základnou a upevněním socialistické vlastenectví. Růst ekonomiky je zdrojem životní úrovně lidu a jeho sociálních a životních jistot.

Marxisticko-leninská ideologie, vyjadřující objektivní a životní zájmy dělnické třídy, je základem sblížení všech tříd a sociálních skupin naší společnosti, prohlubování jejich nerozborné jednoty. Změny v třídní a sociální struktuře naší společnosti vedou k jejímu semknutí a posilování a vytvářejí pevný sociální základ morálně politických kvalit našeho lidu.

Vzhledem k tomu, že charakter třídní struktury naší společnosti má rozhodující význam pro upevnění sociální a politické pevnosti, jednotnosti a semknutosti celé společnosti a tedy i armády a vytváří základní předpoklady pro utváření politickomorálních kvalit společnosti, považujeme za nezbytné se u charakteru třídní struktury naší společnosti zastavit.

Sociální struktura socialistické společnosti je charakterizována jako „souhrn spřátelených tříd, sociálních vrstev a skupin, jejichž vzájemné vztahy jsou určovány společenským vlastnictvím výrobních prostředků, jednotou základních zájmů, společnou marxisticko-leninskou ideologií a vysokými cíli budování komunismu“.¹⁵⁾

Stav a kvalita sociální struktury každé společnosti je důležitým ukazatelem úrovně její ekonomické, politické a kulturní vyspělosti. Přímou vyplývá ze struk-

tury ekonomické a je neoddelitelně spjata s úrovní daných společenských vztahů.

Sociální struktura naší společnosti se vyvíjela adekvátně průběhu a vývoji socialismu. Vznikala a utvářela se jako výraz a důsledek takových základních změn, jako byl přechod moci z rukou buržoazie do rukou dělnické třídy a z toho vyplývající třídně mocenské přeměny; likvidace ekonomické základny vykořisťování znárodněním kapitalistických podniků a vlastněním půdy velkostatkářům; likvidace soukromého vlastnictví združstevněním malovýroby.

Sociální struktura československé socialistické společnosti je tedy odrazem zásadní, kvalitativní přeměny naší ekonomiky a výrobních vztahů, k níž došlo za léta budování socialismu, je výsledkem politiky industrializace a kolektivizace zemědělství a rychlého tempa rozvoje výrobních sil společnosti.

Určujícím předpokladem pro kvalitativní přeměny výrobních vztahů a tím i sociální struktury bylo nastolení diktatury proletariátu a likvidace ekonomické a politické moci buržoazie. Základní kvalitativní přeměna se projevila v tom, že dělnická třída se z utlačované a vykořisťované třídy stala hlavním činitelem a vykonavatelem politické moci a přední oporou KSČ při budování socialismu. V procesu združstevňování se rodila nová třída družstevního rolnictva. Vznikala také socialistická, straně a dělnické třídě oddaná inteligence.

Charakteristickým rysem změn v sociální struktuře naší společnosti v šedesátých letech je růst dělnické třídy a zaměstnanců, zatím co počet družstevních rolníků, soukromých rolníků a živnostníků poklesl. V té době také vznikla kategorie družstevních výrobců, podstatně poklesl počet maloburžoazie a zcela vymizeli kapitalisté jako třída.

Základem sociální struktury naší socialistické společnosti je třídní struktura, která však má zcela novou, neantagonistickou kvalitu a je dána vznikem kvalitativně nových, spřátelených tříd: dělnické třídy a třídy družstevního rolnictva. Vedoucí roli v této struktuře má dělnická třída vedená svým předvojem — Komunistickou stranou Československa jako vedoucí politickou silou společnosti.

Dělnická třída v naší společnosti představuje základní a hlavní ekonomickou, politickou a ideologickou sociální sílu, skýtající pevnou oporu politice KSČ. Představuje více než 58 % všeho obyvatelstva ČSSR. Růst počtu dělnické třídy je dán rozvojem zvláště chemického průmyslu, strojírenství, stavebnictví a metalurgie.

14) Zasedání ÚV KSČ 26.—27. října 1972, ÚV KSČ, Praha 1972, str. 24.

15) Viz A. A. Amvrosov: Ot klassovoj diferenciacii k socialnoj odnorodnosti obščestva, Mysl, Moskva 1972, str. 70.

Dělnická třída prošla významnými změnami v tom smyslu, že se snížil počet manuálně pracujících nekvalifikovaných dělníků a jako výraz rozvoje výrobních sil, technického pokroku a zvýšení podílu vědeckosti na řízení a organizační práce se zvýšila její vzdělanost a kvalifikace.

V současné době „naše země vládne potenciálem 3 200 000 vysoce kvalifikovaných dělníků, majících úplné devítileté všeobecné vzdělání a navíc tříleté učiliště nebo odbornou školu, a to nepočítáme dělníky s maturitou a jiným speciálním vzděláním“.¹⁶⁾

Zásadou, kterou v minulých letech zpochybňovali a revizionisté překrucovali, je vedoucí úloha dělnické třídy v naší socialistické společnosti. V období budování socialismu se vedoucí úloha dělnické třídy trvale prohlubuje. Tento proces je objektivní a zákonitý, neboť dělnická třída má, jak zdůraznil XIV. sjezd KSČ, v důsledku svého společenskoeconomického postavení zájem na upevňování socialistických společenských vztahů a na důsledném vybudování komunismu.

Dělnická třída je nejenom kvantitativně nejsilnější třídou naší společnosti, ale „je hlavním tvůrcem materiálních hodnot, svou uvědomělostí, organizovaností i revoluční zkušeností; svým vlastním třídním zájmem je hlavním garantem socialistické moci, revolučních vymožeností lidu, základní silou, která v zájmu všech pracujících povede rozvoj společnosti vpřed“.¹⁷⁾ Význam dělnické třídy a její společenská úloha se v současné době vzrůstajícího procesu vědeckotechnické revoluce prohlubuje, neboť „vedoucí postavení této třídy v politickém systému je hlavní zárukou, že věda a technika budou sloužit celé společnosti. Dělnická třída má přece nejvlastnější zájem na vědeckotechnické revoluci, jelikož si v jejím průběhu vytváří podmínky jak pro upevnění své politické moci, tak i pro svůj všestranný rozvoj a naplnění své historické úlohy“.¹⁸⁾

Revoluční přeměny socialistické ekonomiky a celkový společenskopolitický vývoj podstatně ovlivnil i naši vesnici. K zásadním přeměnám došlo v postavení rolnictva, neboť vznikla nová třída — družstevní rolnictvo, které je charakterizováno skupinovým (družstevním) vlastnictvím výrobních prostředků. Tato společenská třída významně posílila socialistickou společnost a přispěla k upevnění socialistického charakteru svazků dělníků a rol-

níků. Pro rozvoj socialistického zemědělství je charakteristické masové zavádění techniky. „Narůstající nasazení techniky a strojů v zemědělské výrobě přibližuje práci v zemědělství práci v průmyslu a vyrovnání sociálních a kulturních rozdílů mezi městem a vesnicí úspěšně pokračuje.“¹⁹⁾ Zavádění techniky má dále za následek snižování počtu pracovníků v zemědělství. „V porovnání s rokem 1936 vyrábí dnes naše zemědělství o 30 % více produkce, ačkoli počet pracovníků se snížil o dvě třetiny...“²⁰⁾

Tento proces se však za socialismu podstatně odlišuje od podobného procesu v kapitalistickém zemědělství, kde vede k ničení drobných hospodářství, snižování životní úrovně na vesnici a k vytvoření rezervní armády nezaměstnaných. V socialistické společnosti je z řad zemědělců doplňována dělnická třída a inteligence.

Zemědělská velkovýroba podstatně změnila samotný charakter práce družstevníků, jejich kulturní a životní úroveň.

Změnila se psychologie rolníků a jejich politické postoje. Také jejich individuální, maloburžoazní myšlení se mění na myšlení v duchu socialistického kolektivismu.

Družstevní rolnictvo je dnes „spolehlivým spojencem dělnické třídy a pevnou oporou socialistického společenství“.²¹⁾

Významné změny nastaly i u socialistické inteligence, která v šedesátých letech byla nejrychleji rostoucí vrstvou sociální struktury naší společnosti.

Inteligence není společenskou třídou, ale relativně samostatnou společenskou vrstvou velmi úzce spjatou se základními společenskými třídami socialistické společnosti. Jejím charakteristickým rysem je duševní a většinou tvůrčí charakter práce. Společenské postavení inteligence v naší socialistické společnosti je dáno jejím podílem na společenské výrobě, místem a funkcí ve vztahu k základním třídám.

Sama inteligence dnes představuje asi 1,8 miliónu pracujících,²²⁾ z nichž má 3,3 % vysokoškolské vzdělání, 13,3 % středoškolské vzdělání s maturitou a 10,6 % občanů vysokoškolské a středoškolské vzdělání.

Plánovitě opatření strany v oblasti školské politiky vedlo k tomu, že dnes je kolem 60 % inteligence dělnického nebo rolnického původu.

19) XIV. sjezd KSČ, Život strany, 11–12, 1971, str. 15.

20) Zasedání ÚV KSČ ve dnech 20. a 21. února 1973, ÚV KSČ, Praha 1970, str. 11.

21) XIV. sjezd KSČ, Život strany, 11–12, 1971, str. 15.

22) J. Obzina: Strana a výchova inteligence, Nová mysl, ročník XXVII, 1973, č. 3, str. 350.

16) J. Obzina: Strana a výchova inteligence, Nová mysl, ročník XXVII, 1973, č. 3, str. 352–3.

17) XIV. sjezd KSČ, tamtéž, str. 15.

18) Zasedání ÚV KSČ ve dnech 26.–27. X. 1972, Praha, ÚV KSČ, 1972, str. 16.

Celková tendence sociální struktury československé společnosti v šedesátých letech se vyznačuje upevňováním spojení dělnické třídy, družstevního rolnictva a

socialistické inteligence. Svým charakterem podporuje proces jejich sblížování na zásadách marxisticko-leninské ideologie.

Můžeme učinit závěr, že charakter sociální struktury naší socialistické společnosti a probíhající proces sblížování dělnické třídy, družstevního rolnictva, inteligence a ostatních sociálních skupin, které se uskutečňuje pod vedením KSČ a za vedoucí role dělnické třídy, povede k dalšímu upevňování sociální, morálně politické jednoty a semknutosti socialistické společnosti, je zdrojem morálně politické pevnosti obyvatelstva a vytváří příznivé podmínky k realizaci cílů branné výchovy obyvatelstva v celém komplexu, zvláště její morálně politické složky.

Zkušenosti z válek ukazují, že morálně politický stav lidových mas, bojujících za svobodu a obranu socialistické vlasti můžeme charakterizovat tak, že plně vychází z cílů spravedlivé války a podporuje bojového ducha. Lenin tento stav charakterizoval tak, „že přesvědčení o spravedlnosti války... pozvedá morálku vojáků a nutí je snášet neslýchané obtíže“.²³⁾ Podle Lenina zaručuje vítězství ve válce to, že masy lidu chápou přičiny války a její spravedlivé cíle.

Proto je nutné v branné výchově právě těmto otázkám věnovat pozornost.

Obsah morálně politické složky branné výchovy musí důsledně stát na bázi marxismu-leninismu. Realizaci obsahu je nutné vidět v objasňování mezinárodně politických problémů, obecných i konkrétních otázek války a míru, charakteru mírového soužití. Spolu s odhalováním škodlivosti pacifismu je nutné přesvědčovat občany o síle a nepřemožitelnosti socialistického společenského zřízení a Varšavské smlouvy jako rozhodujícího činitele boje za mír.

K výchově vysokých morálních a politických hodnot je nezbytné plně využívat i revolučních tradic dělnické třídy, KSČ a hrdinných bojovníků našeho odboje proti fašismu.

Na těchto základech můžeme pěstovat hluboké vlastenectví, internacionalismus, hrdost na dosažené výsledky a tak pěstovat pocit odpovědnosti za přípravu k obraně naší socialistické vlasti.

V rámci dané třídní struktury společnosti se formuje a utváří proces vztahu

jedince ke společnosti a její obraně či budování. Samotná politika KSČ a konkrétní výsledky realizace závěrů XIV. sjezdu KSČ jsou rozhodujícím výchovným činitelem při formování vztahu občanů k vlasti. Jde jenom o to, abychom zdroje těchto výsledků správně vysvětlili, protože „bez správného pochopení, z čeho pramení zdroj rostoucího blahobytu našeho lidu a jeho další možnosti, bychom těžko chápali, které hodnoty máme bránit... Proto je také velká odpovědnost a úloha ideologické fronty, která musí mobilizovat pracující k obraně vymožeností socialismu“.²⁴⁾

Proces socializace a růst aktivity jednotlivců se odehrává na konkrétní sociálně třídní základně a v rámci třídních vztahů. V tomto sociálním prostředí vznikají kvalitativně nové společenské a mezilidské vztahy a formují se i hodnotové systémy, které občané přijímají za své — identifikují se s nimi. Jednou z výrazných hodnot je podíl a příprava k obraně socialistické vlasti jako konkrétní výraz vlastenectví a jako věc cti každého občana.

Objektivní základ totožnosti se našich občanů s touto hodnotou je v tom, že samotný společenský systém socialismu objektivně odpovídá zájmům občanů, že svým charakterem a konkrétními výsledky realizace politiky KSČ plně uspokojuje zájmy a potřeby občanů. Proto jsou ochotni tento společenský řád chránit.

Pro realizaci morálně politické složky branné výchovy má rozhodující význam vztah občanů socialistické vlasti a k socialistické společnosti vůbec, neboť určitým způsobem determinuje motivaci občanů k přípravě na obranu socialistické vlasti.

Socialistická vlast je charakterizována kvalitou společenskopolitického zřízení a její třídní struktury, což tvoří základ jejího sociálního a politického prostředí, které je tvořeno společenským vlastnictvím výrobních prostředků, kvalitativně novými vztahy bratrské spolupráce a pomoci všech občanů socialistické společnosti a nepřetržitým růstem blahobytu občanů.

Strana věnovala a věnuje velikou pozornost upevňování ideové a politickomorální jednotě strany a celé naší společ-

²³⁾ V. I. Lenin: Spisy, svazek 31, Praha 1957, str. 132.

²⁴⁾ Tamtéž, str. 27.

nosti. Celý proces konsolidace naší společnosti a likvidace následků pravicově oportunistické činnosti z let 1968–69 velmi pozitivně ovlivnil život našeho lidu a „způsobil rozhodný posun v politickém vědomí lidí a vedl k překonání ideologického nánosu pravicového oportunismu a revizionismu a zpětně podnítl rostoucí vliv společenského uvědomění na aktivitu při realizaci závěrů XIV. sjezdu KSČ“.²⁵⁾ Není sporu o tom, že tato aktivita se také kladně promítá i do kladného vztahu našich občanů k obraně socialismu.

Je zřejmé, že se podstatně upevnila ideová jednota naší společnosti a že marxismus-leninismus jako vědecká ideologie sjednocuje naše občany jak k budování, tak i k obraně socialismu. Materiální základ této sjednocující síly naší ideologie je na společenském zřízení, na vítězství socialistických společenských vztahů a neantagonistické jednotě naší společnosti.

Velký vliv na upevňování morálně politické kvality naší společnosti má cílevědomá realizace plnění usnesení XIV. sjezdu strany, což vede k posilování důvěry lidí v politiku strany a k odhodlání připravovat se na její obranu, bude-li to nezbytné.

Základním činitelem prohlubování morálně politické jednoty naší společnosti je upevňování vedoucí úlohy KSČ. Jak ukázal XIV. sjezd KSČ, je „hlavním posilujícím politickoideové práce strany i ostatních složek našeho politického a

státního systému výchova socialisticky myslícího a jednajícího člověka“.²⁶⁾

Důležité místo v tomto boji za nového člověka má úsilí strany o ideové odhalování a rozbíjení názorů, kterými se snaží ideologická diverze imperialistů ovlivňovat vědomí našich lidí. Jde hlavně o odhalování agresivní podstaty imperialismu, rozbíjení iluzí o mírumilovnosti imperialistů a z toho vyplývajících tendencí k podceňování jeho nebezpečnosti a narůstání pacifismu, který je nebezpečný pro upevňování obrany socialistické vlasti. V protikladu k těmto nepřátelským názorům strana jasně ukazuje, že „musíme být připraveni s našimi spojenci k obraně národní a státní nezávislosti i socialistického zřízení“.²⁷⁾ Ke splnění tohoto úkolu přijímáme konkrétní a účinná opatření, v nichž nezastupitelné místo má také branná výchova obyvatelstva.

Současná sociální struktura naší socialistické společnosti vytváří předpoklady pro pevnou morálně politickou a ideovou jednotu celé naší společnosti. Tyto předpoklady se ovšem nemění samostatně, automaticky ve skutečný morálně politický potenciál. Ten je třeba záměrnou, cílevědomou činností s využitím těchto předpokladů formovat. K tomu musí svým nezastupitelným způsobem přispět morálně politická složka branné výchovy, pro jejíž úkoly je mimo jiné i charakterem a kvalitou sociální struktury naší společnosti vytvořeno příznivé sociální klima.

²⁵⁾ Zasedání CV KSČ ve dnech 26.–27. října 1972, CV KSČ, Praha 1972, str. 6.

²⁶⁾ Zpráva o činnosti strany, Život strany č. 11 až 12, ročník 1971, str. 18.

²⁷⁾ Tamtéž, str. 17.